



LATINSKÁ AMERIKA A KARIBSKÁ OBLASŤ

Vzťahy EÚ s Latinskou Amerikou a Karibskou oblasťou sú mnohostranné a uskutočňujú sa na rôznych úrovniach. EÚ spolupracuje s celým regiónom prostredníctvom samitov hláv štátov a predsedov vlád, pričom Karibskú oblasť, Strednú Ameriku, Andské spoločenstvo, Mercosur a jednotlivé krajiny spájajú s EÚ dohody a politický dialóg.

PRÁVNY ZÁKLAD

- Hlava V (vonkajšia činnosť EÚ) Zmluvy o Európskej únii.
- Hlavy I – III a V (spoločná obchodná politika; rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc; medzinárodné dohody) Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

VZŤAHY MEDZI REGIÓNMÍ

A. Samity

Prvý samit EÚ, Latinskej Ameriky a Karibskej oblasti sa konal v júni 1999 v Riu de Janeiro a ustanovil tzv. biregionálne strategické partnerstvo. Posledný bienálny samit, ktorý sa konal v júni 2015 v Bruseli, bol druhým samitom EÚ a Spoločenstva latinskoamerických a karibských štátov (Comunidad de Estados Latinoamericanos y Caribeños, CELAC). Tieto samity posilňujú väzby medzi oboma regiónmi na najvyššej úrovni a riešia biregionálne a medzinárodné otázky. Diskusie sa zameriavajú na také témy, ako napr. demokracia a ľudské práva, boj proti chudobe, podpora sociálnej súdržnosti, inovácia a technológie a životné prostredie a zmena klímy. Na samite v Bruseli sa prijalo krátke politické vyhlásenie, dlhšie vyhlásenie o rôznych aspektoch partnerstva a akčný plán EÚ – CELAC založený na prioritách stanovených na nedávnych samitoch. V pláne sa stanovuje desať prioritných oblastí biregionálnej spolupráce:

- veda, výskum, inovácie a technológie,
- udržateľný rozvoj a životné prostredie, zmena klímy, biodiverzita a energetika,
- regionálna integrácia a vzájomné prepojenie v záujme podpory sociálneho začleňovania a sociálnej súdržnosti,
- migrácia,
- vzdelávanie a zamestnanosť v záujme podpory sociálneho začleňovania a sociálnej súdržnosti,



- celosvetový problém s drogami,
- rodové otázky,
- investície a podnikanie pre trvalo udržateľný rozvoj,
- vysokoškolské vzdelávanie
- a bezpečnosť občanov.

Samit EÚ – CELAC, ktorý sa mal pôvodne uskutočniť v októbri 2017 v El Salvádore, bol odložený. Ministri zahraničných vecí z oboch regiónov sa stretli v Bruseli 16. a 17. júla 2018. Prijali vyhlásenie zamerané na posilnenie biregionálnej spolupráce na globálnych fórach.

B. Parlamentný rozmer

Pravidelné kontakty medzi poslancami Európskeho parlamentu a poslancami krajín Latinskej Ameriky sa začali v roku 1974 prvou zo 17 medziparlamentných konferencií. Tie boli prvým – a dlhé roky jediným – fórom inštitucionalizovaného politického dialógu medzi Európou a Latinskou Amerikou. V roku 2006 nahradilo medziparlamentné konferencie spoločné Euro-latinskoamerické parlamentné zhromaždenie (Eurolat), ktoré je parlamentnou inštitúciou biregionálneho strategického partnerstva. Eurolat slúži ako fórum na prediskutovanie, monitorovanie a vyhodnotenie všetkých otázok súvisiacich s partnerstvom. Má 150 členov: 75 poslancov Európskeho parlamentu a 75 poslancov zo subregionálnych parlamentov Latinskej Ameriky, medzi ktoré patria Parlatino (Latinskoamerický parlament), Parlandino (Andský parlament), Parlacen (Stredoamerický parlament) a Parlasur (parlament Mercosuru), a z kongresov Čile a Mexika. Od roku 2006 sa uskutočnilo 11 riadnych plenárnych zasadnutí Eurolat, naposledy v septembri 2018.

VZŤAHY SO SUBREGIÓNMÍ

A. Stredná Amerika (Kostarika, Salvádor, Guatemala, Honduras, Nikaragua a Panama)

Vzťahy s krajinami Strednej Ameriky sa rozvinuli na základe tzv. dialógu zo San José. Dialóg sa začal v roku 1984 a odvtedy sa rozšíril na otázky súvisiace okrem iného s hospodárskym a sociálnym rozvojom, migráciou a bezpečnosťou. Po prvých dvoch dohodách o spolupráci, ktoré boli uzatvorené v roku 1985 a 1993, bola v roku 2003 podpísaná dohoda o politickom dialógu a spolupráci, ktorá zahŕňa rôzne nové oblasti spolupráce. Dohoda o pridružení, ktorá bola prvou dohodou tohto typu medzi regiónmi, bola podpísaná v júni 2012 a Európsky parlament ju ratifikoval v decembri 2012. V dohode sa stanovuje cieľ rozvíjať privilegované politické partnerstvo založené na hodnotách, zásadách a spoločných cieľoch, posilňovať ľudské práva, znižovať chudobu, bojovať proti nerovnosti, predchádzať konfliktom a podnecovať dobrú správu, bezpečnosť, regionálnu integráciu a udržateľný rozvoj. Dohodou o pridružení sa tiež liberalizuje obchod s priemyselnými výrobkami a rybolov a ruší väčšina cieľ pri obchode s poľnohospodárskymi výrobkami. Obchodná kapitola tejto dohody predbežne nadobudla platnosť počas roku 2013 (s rôznymi dátumami v jednotlivých krajinách). Parlamentný asociačný výbor, ktorý tvoria poslanci Európskeho parlamentu,



poslanci Parlamentu a národných parlamentov Kostariky a Panamy, bude monitorovať vykonávanie dohody.

B. Andské spoločenstvo (Bolívia, Kolumbia, Ekvádor a Peru)

EÚ udržiava pravidelné kontakty s andskými krajinami od roku 1969, keď bola založená Andská skupina (neskôr premenovaná na Andské spoločenstvo). Prvá dohoda o spolupráci bola podpísaná v roku 1983 a po nej nasledovala v roku 1993 širšia rámcová dohoda o spolupráci. V decembri 2003 uzavreli oba regióny dohodu o politickom dialógu a spolupráci, ktorou sa ďalej rozšíril rozsah spolupráce, ale zatiaľ nenadobudla platnosť. Rokovania o dohode o pridružení začali v júni 2007 a nakoniec viedli k multilaterálnej obchodnej dohode s Peru a Kolumbiou v marci 2010. Obchodná dohoda podpísaná v júni 2012 a ratifikovaná Európskym parlamentom v decembri 2012 nadobudla platnosť 1. marca 2013 s Peru a 1. augusta 2013 s Kolumbiou. Dohodou sa ustanovuje úplná liberalizácia obchodu s priemyselnými výrobkami a produktmi rybníctva v priebehu 10 rokov (pričom väčšina cieľ sa ruší nadobudnutím platnosti) a zlepšuje sa prístup na trh pre poľnohospodárske výrobky. Dohoda sa týka verejného obstarávania, investícií, ľudských práv a pracovných a ekologických noriem. Ekvádor k obchodnej dohode pristúpil 1. januára 2017.

C. Mercosur (Argentína, Brazília, Paraguaj a Uruguaj)

EÚ a Spoločný juhoamerický trh (Mercado Común del Sur, Mercosur), ktorý vznikol v roku 1991, udržiavajú inštitucionálne vzťahy od roku 1992. V roku 1995 podpísali medziregionálnu rámcovú dohodu, ktorou sa vytvoril pravidelný politický dialóg a stanovili ciele a podmienky obchodnej a hospodárskej spolupráce zahŕňajúcej aj oblasti podpory investícií, dopravy, životného prostredia a vedy a techniky.

Rokovania o dohode o pridružení zahŕňajúcej politický dialóg, spoluprácu a voľný obchod sa začali v roku 1999. Po pozastavení v roku 2004 boli rokovania v roku 2010 obnovené a sústredili sa na kapitoly o politike a spolupráci a tzv. normatívnu časť kapitoly o obchode (pravidlá pôvodu atď.), no v roku 2012 opäť uviazli na mŕtvom bode. Keď však strany potvrdili ochotu dosiahnuť dohodu, v máji 2016 si vymenili ponuky na prístup na trh s tovarmi, službami a verejným obstarávaním a obnovili rokovania. Napriek tomu, že obe strany sa zaviazali dosiahnuť dohodu o dohode o pridružení do konca roka 2017, svoj cieľ nespĺnili a rokovania pokračujú aj v roku 2018. Európsky parlament pri viacerých príležitostiach vyslovil podporu ambicióznejšej a vyváženejšej dohode, v ktorej sa zohľadnia citlivé otázky hospodárskych sektorov oboch regiónov.

D. Karibská oblasť

EÚ historicky udržiava intenzívne vzťahy s Karibskou oblasťou. Vyplýva to z veľkej časti z koloniálnej prítomnosti európskych krajín v regióne; mnohé sú stále prítomné ako zámorské krajiny a územia (ZKÚ). Vzťahy EÚ – Karibská oblasť tvoria rôzne inštitucionálne rámce, ktoré sa prekrývajú. Najdôležitejšími sú Dohoda z Cotonou, ktorá bola podpísaná v roku 2000 so 79 africkými, karibskými a tichomorskými krajinami (AKT), a Dohoda o hospodárskom partnerstve (DHP) medzi štátmi CARIFORUM-u a EÚ, ktorá bola podpísaná v roku 2008. Hlavným partnerom v rámci biregionálneho dialógu s EÚ je CARIFORUM. Organizácia má 16 členov, z ktorých 14 – Antigua a Barbuda, Bahamy, Barbados, Belize, Dominika, Grenada, Guyana,



Haiti, Jamajka, Svätý Krištof a Nevis, Svätá Lucia, Svätý Vincent a Grenadíny, Surinam a Trinidad a Tobago – sú členmi Karibského spoločenstva (CARICOM). Členmi sú aj Dominikánska republika (signatár Dohody z Cotonou a DHP) a Kuba, ktorá má osobitný štatút.

Od novembra 2012 vzťahy EÚ a Karibskej oblasti riadi Spoločná stratégia pre partnerstvo EÚ – Karibská oblasť, ktorá poskytuje štruktúrovaný rámec pre širší a hlbší dialóg a spoluprácu. V stratégii sa stanovuje päť prioritných oblastí: regionálna spolupráca a integrácia; obnova Haiti; zmena klímy a prírodné katastrofy; kriminalita a bezpečnosť; spoločná činnosť na biregionálnych a multilaterálnych fórach a v oblasti globálnych otázok.

Medziparlamentné vzťahy sú dôležitou súčasťou prepojenia medzi EÚ a Karibskou oblasťou. Okrem špecializovaných regionálnych schôdzí a širšieho medziparlamentného zhromaždenia AKT – EÚ bol DHP zriadený spoločný parlamentný výbor Cariforum – EÚ na monitorovanie vykonávania dohody. Výbor sa stretol dvakrát, naposledy v dňoch 31. október až 1. november 2017 v Trinidade a Tobagu.

VZŤAHY S JEDNOTLIVÝMI KRAJINAMI

A. Mexiko

Mexiko a EÚ udržujú diplomatické vzťahy od roku 1960. Po dohode o spolupráci z roku 1975 a širšej rámcovej dohode o spolupráci z roku 1991 EÚ a Mexiko v roku 1997 uzatvorili prvú dohodu EÚ o partnerstve s latinskoamerickou krajinou. Dohoda o hospodárskom partnerstve, politickej koordinácii a spolupráci (známa aj ako globálna dohoda) inštitucionalizovala politický dialóg s Mexikom a rozšírila spoluprácu na rôzne oblasti vrátane demokracie a ľudských práv. Vytvorila aj zónu voľného obchodu EÚ – Mexiko. Rokovania s Mexikom o modernizácii globálnej dohody, ktoré sa začali v máji 2016, viedli 21. apríla 2018 k zásadnej dohode o obchodných kapitolách aktualizovanej dohody.

Strategické partnerstvo založené v roku 2009 ďalej posilnilo vzťahy s Mexikom – jedinou krajinou, s ktorou EÚ uzavrela aj dohodu o pridružení aj strategické partnerstvo. Toto partnerstvo, prostredníctvom ktorého EÚ uznala rastúci globálny politický a hospodársky význam Mexika, má dva ciele: posilniť spoluprácu a koordináciu EÚ a Mexika na multilaterálnej úrovni pri globálnych otázkach a dodať politický impulz bilaterálnym vzťahom a iniciatívam. V rámci strategického partnerstva sa uskutočnili tri samity EÚ – Mexiko, naposledy v júni 2015. Medzi EÚ a Mexikom prebiehajú pravidelné dialógy na vysokej úrovni o mnohých otázkach vrátane ľudských práv, bezpečnosti a presadzovania práva, hospodárskych otázok, životného prostredia a zmeny klímy. Spoločný parlamentný výbor EÚ – Mexiko monitoruje vykonávanie globálnej dohody od roku 2005.

B. Čile

Prvá rámcová dohoda o spolupráci s Čile bola podpísaná v roku 1990 po obnovení demokracie v krajine. Pravidelný politický dialóg sa začal v roku 1995. Po podpísaní komplexnejšej rámcovej dohody o spolupráci v roku 1996 uzatvorila EÚ s Čile v roku 2002 dohodu o pridružení. Dohoda zahŕňa tri oblasti: kapitolu o politickom



dialógu zahŕňajúcom účasť občianskej spoločnosti, Európskeho parlamentu a čilského kongresu; kapitolu o spolupráci, ktorá stanovuje rozmanité oblasti spolupráce EÚ a Čile v záujme podpory udržateľného hospodárskeho, sociálneho a environmentálneho rozvoja a vytvorenie zóny voľného obchodu s tovarom a službami. Rokovania o aktualizácii dohody o pridružení sa začali v novembri 2017.

Spoločný parlamentný výbor EÚ – Čile monitoruje vykonávanie dohody o pridružení od roku 2003.

C. Brazília

V roku 1960 sa Brazília stala prvým juhoamerickým štátom, ktorý uznal Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) a zriadil stále zastúpenie v Bruseli. V nasledujúcich rokoch bolo podpísaných niekoľko dohôd o spolupráci. S upevňovaním demokracie v Brazílii sa bilaterálne vzťahy výrazne posunuli vpred, čo viedlo k podpísaniu širšej rámcovej dohody o spolupráci v roku 1992. Vzťahy s Brazíliou sa odvtedy ďalej posilňujú a odrážajú rastúci globálny hospodársky a politický význam Brazílie. V roku 2007 EÚ a Brazília vytvorili strategické partnerstvo. Od roku 2007 sa uskutočnilo sedem samitov EÚ – Brazília, posledný vo februári 2014. V spoločnom akčnom pláne na roky 2012-2014 sa stanovuje program činností na posilnenie partnerstva v piatich hlavných oblastiach: mier a bezpečnosť; hospodárske, sociálne a environmentálne partnerstvo v záujme podpory udržateľného rozvoja; regionálna spolupráca; veda, technológia a inovácie a medziľudské kontakty. Strategické partnerstvo EÚ – Brazília zahŕňa aj pravidelný dialóg medzi brazílskym Národným kongresom a Európskym parlamentom.

D. Kuba

Kuba bola až donedávna jedinou krajinou v regióne, ktorá s EÚ nepodpísala dohodu o spolupráci alebo pridružení. V apríli 2014 však začali rokovania medzi EÚ a Kubou o uzavretí dohody o politickom dialógu a spolupráci a tieto rokovania boli 11. marca 2016 úspešne ukončené. Dohoda bola podpísaná 12. decembra 2016 a Európsky parlament ju ratifikoval 5. júla 2017. Dohoda môže plne vstúpiť do platnosti, keď ju ratifikujú všetky členské štáty EÚ. Táto dohoda obsahuje tri hlavné kapitoly: o politickom dialógu, dialógu o spolupráci a sektorových politikách a o obchode. Vzťahy medzi EÚ a Kubou sa posilnili aj v iných oblastiach, napr. prostredníctvom rôznych návštev na vysokej úrovni a obnovením formálneho politického dialógu.

Jesper Tvevad
05/2019

